

اوصاف عباد الرحمن

«وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ...»

«وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا»

و بندگان (خوب خدای) رحمان کسانیند که آرام (و بدون غرور و تکبر) روی زمین راه می‌روند (و تواضع در حرکات و سکنات ایشان و حتی در راه رفتن آنان آشکار است)، و هنگامی که نادانان ایشان را مخاطب (دشنامها و بد و بیراههای خود) قرار می‌دهند، از آنان روی می‌گردانند و به ترک ایشان می‌گویند.

▪ «وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا»

- ترجمه:

و بندگان (خوب خدای) رحمان کسانیند که آرام (و بدون غرور و تکبر) روی زمین راه می‌روند (و تواضع در حرکات و سکنات ایشان و حتی در راه رفتن آنان آشکار است)، و هنگامی که نادانان ایشان را مخاطب (دشنامها و بد و بیراههای خود) قرار می‌دهند، از آنان روی می‌گردانند و به ترک ایشان می‌گویند.

- توضیحات:

« هَوْنًا »: آهسته و آرام. مراد با وقار و فروتنانه راه رفتن، و ترک خودخواهی کردن است. مصدر است و در معنی اسم فاعل برای تأکید به کار رفته است. « الْجَاهِلُونَ »: سفهاء، نادانان. « سَلَامًا »: درود. مراد سلام متارکه و دوری گزیدن و رویگردانی است؛ نه سلام احوال‌پرسی و خوش و بش کردن (نگاه: قصص / ۵۵).

▪ «وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا»

- ترجمه:

و کسانیند که (بخش قابل ملاحظه‌ای از شب، و گاهی تمام) شب را با سجده و قیام به روز می‌آورند (و با عبادت و نماز سپری می‌کنند).

- توضیحات:

« بِيتُونَ »: شب را بسر می‌برند. مراد تهجد و شب زنده‌داری است. « سُجَّدًا وَ قِيَامًا »: جمع ساجد و قائم، حال است.

▪ «وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ رَجَائَنَا عَذَابَ عَذَابِ هَذِهِ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا»

- ترجمه:

و کسانیند که پیوسته می‌گویند: پروردگارا! عذاب دوزخ را از ما به دور دار. چرا که عذاب آن (گریبانگیر هر کس که شد از او) جدا نمی‌گردد (و تا ابد ملازم وی می‌شود).

- توضیحات:

« اصْرِفْ عَنَّا »: از ما منصرف گردان. از ما بازدار (نگاه: یوسف / ۲۴ و ۲۳). « غَرَامًا »: ملازم. غیر دست بردار. هلاک و نابودی همیشگی و بی‌انقطاع.

▪ «إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا»

- ترجمه:

بی‌گمان دوزخ بدترین قرارگاه و جایگاه است.

- توضیحات:

« مُسْتَقَرًّا »: مکان ماندن موقت. « مُقَامًا »: محل اقامت دائم. « مُسْتَقَرًّا وَ مُقَامًا »: عطف این دو واژه بر یکدیگر، بیانگر افزایش کمیت و کیفیت عذاب و رو به فزونی نهادن آن در طول مدت است (نگاه: فاطر / ۳۶).

▪ «وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا»

- ترجمه:

و کسانیند که به هنگام خرج کردن (مال برای خود و خانواده) نه زیاده‌روی می‌کنند و نه سختگیری، و بلکه در میان این دو (یعنی اسراف و بخل، حد) میانه‌روی و اعتدال را رعایت می‌کنند.

- توضیحات:

« أَنْفَقُوا »: خرج کردند. برای خود و خانواده خرید کردند. « لَمْ يُسْرِفُوا »: سختگیری نمی‌کنند و بخل نشان نمی‌دهند. « قَوَامًا »: حد وسط. میانه‌روی. یعنی نه آن چنان سختگیری و تنگ‌چشمی می‌کنند که زن و فرزندانشان گرسنه بمانند، و نه آن چنان در مخارج و نفقه زیاده‌روی و باد دستی می‌کنند که تذبذب و اسراف بشمار آید.

▪ «وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقُولُونَ لَوْلَا إِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ الْخَيْرَ يُلَقِّكُمْ بِهِ وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا»

- ترجمه:

و کسانیند که با الله، معبود دیگری را به فریاد نمی‌خوانند و پرستش نمی‌نمایند، و انسانی را که خداوند خودش را حرام کرده است، به قتل نمی‌رسانند مگر به حق، و زنا نمی‌کنند. چرا که هر کس (یکی از) این (کارهای ناشایست شرک و قتل و زنا) را انجام دهد، کیفر آن را می‌بیند.

- توضیحات:

« لَا يَدْعُونَ »: فرا نمی‌خوانند. نمی‌پرستند. « يَالْحَقُّ »: مراد این است که شخص کاری کرده باشد که در برابر آن مستحق قصاص باشد (نگاه: انعام / ۱۵۱). « أَلَامًا »: جزاء گناه. کیفر. عقاب و عذاب.

• يَضَاعَفُ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيُخْلَدُ فِيهِ مُهَانًا

- ترجمه:

(کسی که مرتکب یکی از کارهای زشت و پلشت شرک و قتل و زنا شود) عذاب او در قیامت مضاعف می‌گردد، و خوار و ذلیل، جاودانه در عذاب می‌ماند.

- توضیحات:

« يَضَاعَفُ »: دو چندان می‌گردد. چندین برابر می‌شود. مجزوم است چون بدل از (يَلْقَى) است. « مُهَانًا »: خوار و پست.

• إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

- ترجمه:

مگر کسی که توبه کند و ایمان آورد و عمل صالح انجام دهد، که خداوند (گناهان چنین کسانی را می‌بخشد و) بدیها و گناهان (گذشته) ایشان را به خوبیها و نیکیها تبدیل می‌کند، و خداوند آمرزنده و مهربان است (و نه تنها که سیئات را می‌بخشد، بلکه آنها را تبدیل به حسنات می‌نماید).

- توضیحات:

« يَبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ »: خداوند بدیهای ایشان را به نیکیها، و گناهانشان را به طاعات و عبادات تبدیل می‌نماید! کرم بین و لطف خداوندگار، گذشت او با گذشت انسانها، و مهر او با مهر انسانها تفاوت از زمین تا آسمان دارد.

• وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا

- ترجمه:

(آخر) کسی که توبه کند و کار شایسته انجام دهد، کاملاً به سوی خدا باز می‌گردد (و تبدیل سیئات به حسنات تعجیبی ندارد، زیرا کار خدا بی‌مثال، و پاداش خدا بی‌حساب و دریای مهرش بی‌کران است).

- توضیحات:

« وَمَنْ تَابَ... »: این آیه پاسخی است برای تعجیبی که چه بسا آیه پیشین در برخی از اذهان برمی‌انگیزد، و آن این که چگونه ممکن است خداوند سیئات را به حسنات تبدیل فرماید؟ « مَتَابًا »: بازگشتن. دست کشیدن از معاصی. مفعول مطلق تأکید است و بیانگر اهمّیت و عظمت توبه است. معنی آیه چنین هم می‌تواند باشد: کسی که از معاصی دست بکشد و علاوه از آن کارهای شایسته انجام دهد، این چنین کسی به سوی خدا برمی‌گردد و توبه می‌کند.

• وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

- ترجمه:

(و بندگان خدای رحمان) کسانی که بر باطل گواهی نمی‌دهند، و هنگامی که کارهای یاه و سخنان پوچی را ببینند و بشنوند، بزرگوارانه (از شرکت در بیهوده‌کاری و یاه‌سرنای کناره‌گیری می‌کنند و از آنها) می‌گذرند.

- توضیحات:

« الزُّورَ »: باطل. « لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ »: در مجالس دروغگوئی و معاصی شرکت نمی‌کنند. شهادت باطل و گواهی دروغ نمی‌دهند. « إِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ »: هر گاه سخنان یاه و بشنوند. هر گاه لغزشی و گناهی از کسی مشاهده کنند (نگاه مؤمنون / ۳). « مَرُّوا كِرَامًا »: بزرگوارانه می‌گذرند و همچون بزرگان خویشتن را از شرکت در بدگوئیها و بدکرداریها کنار می‌کشند و بزرگوارانه می‌گذرند و همچون بزرگان لغزش و گناه دیگران را نادیده می‌گیرند و به پخش آن نمی‌پردازند. یا این که اگر دشنام و حرفهای زشتی از کسی شنیدند، به بزرگی خود می‌بخشند.

• وَالَّذِينَ إِذَا دُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخْرُوا عَلَيْهَا سُومًا وَغَمًّا

- ترجمه:

و کسانی که هنگامی که به وسیله آیات پروردگارشان پند داده شدند همسان کران و نایبانیان بر آن فرو نمی‌افتند (و غافل‌وار بدان گوش فرا نمی‌دهند، بلکه با گوش دل می‌شنوند و با چشم عقل بدان می‌نگرند، و درسها و اندرزه‌های قرآنی را آویزه گوش جان می‌کنند و نیروی ایمان خود را بدان تقویت می‌سازند).

- توضیحات:

« دُكِّرُوا »: نصیحت شدند. پند داده شدند. « لَمْ يَخْرُوا عَلَيْهَا »: بر آن فرو نمی‌افتند. بدان نمی‌پردازند و گوش فرا نمی‌دهند. « سُومًا وَ غَمًّا »: جمع أُصَمَّ و أُغْمِيَ. کران و کوران. حال است. مراد این است که بندگان خوب خدا، واقعاً به قرآن گوش می‌دهند و بدان عمل می‌کنند و کور و کر از آن نمی‌گذرند.

• وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا

- ترجمه:

و کسانی که می‌گویند: پروردگارا! همسران و فرزندانم به ما عطاء فرما (که به سبب انجام طاعات و عبادات و دیگر کارهای پسندیده، مایه سرور ما و) باعث روشنی چشمانمان گردند، و ما را پیشوای پرهیزگاران گردان (به گونه‌ای که در صالحات و حسنات به ما اقتداء و از ما پیروی نمایند).

- توضیحات:

« قُرَّةَ أَعْيُنٍ »: روشنی چشمان. مایه سرور و شادی (نگاه / طه / ۴۰). « إِمَامًا »: پیشوا. رهبر. سرمشق (نگاه: بقره / ۱۲۴، هود / ۱۷). ذکر (امام) به صورت مفرد بدان خاطر است که اسم جنس است (نگاه: تفسیر قاسمی) و به صورت مفرد و جمع به کار می‌رود (نگاه: تفسیر آلوسی).

• أُولَئِكَ يَجْزُونَ الْعُرْقَةَ يَمَا صَبَرُوا وَيَلْقَوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا

- ترجمه:

به اینان بالاترین درجات و عالی‌ترین منزلگاههای بهشت داده می‌شود در برابر صبر و استقامتشان (بر انجام طاعات و دوری از منکرات)، و در آن (جایگاههای الوالی بهشت، از هر سو) بدانان درود و سلام گفته می‌شود.

- توضیحات:

« الْعُرْقَةُ »: قسمتهای فوقانی ساختمان و طبقات بالای منازل. ساختمان بلند. در اینجا مراد منازل و درجات عالی بهشت است (نگاه: عنکبوت / ۵۸، زمر / ۲۰). « يَمَا »: به سبب صبرشان. واژه (ب) سببیه، و (ما) مصدریه است (نگاه: رعد / ۲۴). « تَحِيَّةً وَ سَلَامًا »: واژه (سلاماً) عطف تفسیر برای (تَحِيَّةً) است (نگاه: یونس / ۱۰).

• خَالِدِينَ فِيهَا حَسَنَاتٌ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا

- ترجمه:

در آنجاها جاودانه می‌مانند. چه فرارگاه خوب و چه جایگاه زیبایی !!

- توضیحات:

« مُسْتَقَرًّا وَ مُقَامًا »: (نگاه: فرقان / ۶۶).

▪ فَلْ مَا يَعْتَبُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا

- ترجمه:

بگو: اگر عبادت و دعایان نباشد، پرورگار من اعتنایی به شما ندارد (و برایان کوچک‌ترین ارزشی قائل نیست. چرا که نعمتهای والای بهشت را بندگان خوب خدا در پرتو پرستش او به دست خواهند آورد). اما شما (کفار، رسالت آسمانی را) تکذیب می‌کنید و (نتیجه بد) آن ملازم شما خواهد شد (و سزای کفر و عصیان خود را خواهید دید).

- توضیحات:

« مَا يَعْتَبُ »: چه توجهی به شما دارد و برایان چه ارزشی قائل است؟ به شما اعتنایی ندارد و اهمیتی برایان قائل نیست. در صورت اول واژه (ما) مفعول مطلق و متضمن استفهام است، و در صورت دوم (ما) نافی است. «دُعَاؤُكُمْ»: عبادت و پرستش. دعا و نیایشان. «لَوْلَا»: جواب لَوْلَا محذوف است. «لِزَامًا»: مصدر باب مفاعله و به معنی اسم فاعل، یعنی ملازم است. مراد این که نتیجه کار و جزای عملشان وبال گردنشان می‌گردد و مکافات خود را خواهند دید. به عبارت دیگر، تکذیب کفار مقتضی عذاب و هلاک آنان در دنیا و آخرت بوده و موجب بدبختی ایشان خواهد

دکترمصطفی خرمدل

پایگاه اطلاع رسانی اصلاح (www.islahweb.org)